

**CRNA GORA
VRHOVNI SUD**

Služba za poslove sudske uprave

Su I br.166/2015

ANALIZA PRISTUPA SUDOVIMA LICA SA POSEBNIM POTREBAMA

Podgorica, jun 2015.

I UVOD

Zakon o zabrani diskriminacije ("Sl. list CG" br. 46/2010 i 18/2014) i Zakon o zabrani diskriminacije lica s invaliditetom ("Sl. list CG" br. 39/2011) sadrže posebne odredbe koje se odnose na fizički pristup sudu lica s invaliditetom.

Pod diskriminacijom lica s invaliditetom smatra se, između ostalog, nedostupnost prilaza objektima i površinama u javnoj upotrebi licima smanjene pokretljivosti i licima s invaliditetom, odnosno onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje korišćenja navedenih objekata, na način koji nije nesrazmjeran teret za pravno ili fizičko lice koje je dužno da to omogući. Stoga je propisana zabrana diskriminacije lica s invaliditetom, po tom osnovu, u postupcima vođenja upravnog, sudskog ili drugog postupka na način koji onemogućava ili otežava ostvarenje prava lica s invaliditetom.

Važnost pristupa sudu licima sa posebnim potrebama prepoznata je Strategijom reforme pravosuđa za period 2014-2018. godine i Akcionom planom za njeno sprovođenje.

Kao jedna od strateških smjernica za omogućavanje nesmetanog fizičkog pristupa pravosudnim institucijama za posebne kategorije lica, Strategija predviđa ulaganje dodatnih napora kako bi se prilazi zgradama pravosudnih institucija prilagodili licima s invaliditetom, uz opremanje zgrada posebnim dodacima koji će licima sa invaliditetom omogućiti nesmetano kretanje i realizaciju prava na pristup pravdi u punoj mjeri u svim pravosudnim institucijama u Crnoj Gori.

U cilju realizacije navedene smjernice, Akcionim planom za sprovođenje Strategije reforme pravosuđa za period 2014-2016. propisana je mjera br.4.4.3.1a koja za izradu smjernica za obnovu infrastrukture namijenjene licima s invaliditetom predviđa da sudovi izrade posebnu analizu pristupa pravosudnim organima lica sa posebnim potrebama.

Predmetna Analiza zasniva se na podacima dobijenih od svih sudova u Crnoj Gori. Budući da Viši i sudovi za prekršaje još uvijek nisu počeli sa radom, prekršajni sudovi nisu obuhvaćeni Analizom.

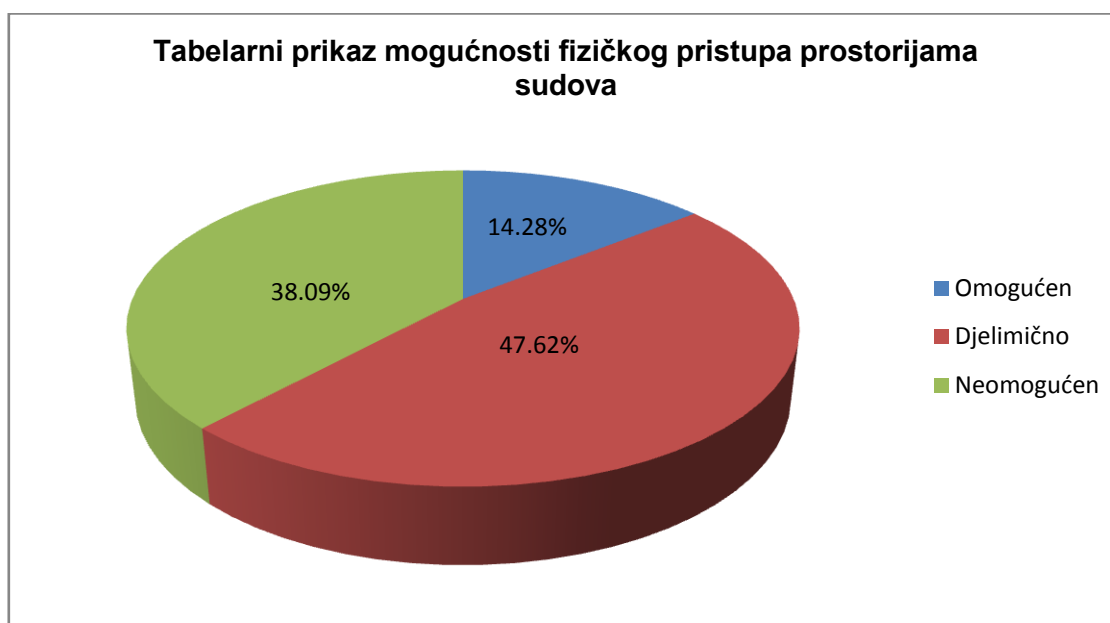
II POSTOJEĆE STANJE U SUDOVIMA

Polazeći od zakonskih odredaba i cilja da se licima sa posebnim potrebama omogući nesmetan pristup sudovima, stanje u nacionalnom sudskom sistemu po ovom pitanju nije na zadovoljavajućem nivou.

Od ukupno 21. suda, licima sa posebnim potrebama potpuni i nesmetan pristup prostorijama suda omogućen je u tri suda ili 14,28%.

Najveći broj sudova - 10 ili 47,62% ima djelimično omogućen pristup prostorijama suda.

U osam sudova ili 38,09% pristup licima sa posebnim potrebama nije omogućen.

Kod 13 sudova ili u 61,9% slučajevapostoje pristupne rampeza fizički pristup lica sa posebnim potrebamazgradi suda. Međutim, sama zgrada u kojoj su smješteni Vrhovni i Apelacioni sud i Viši sud Podgorica ima pristupnu rampu koja dozvoljava pristup isključivo prizemlju Višeg suda.

U jednom sudu ili 4,76% pristup je omogućen putem lifta, dok jedan sud ima nesmetan ulaz za ova lica bez potrebne izgradnje rampe.

Šest sudova ili 28,57% nemaju omogućen pristup sudu putem pristupne rampe. Viši i Osnovni sud Bijelo Polje nalaze se u istoj zgradi i nemaju pristupnu rampu, dok je u Osnovnom sudu Herceg Novi tehnički neizvodljiv pristup ovoj ranjivoj kategoriji lica.

Tabelarni prikaz postojećeg stanja po sudovima:

NAZIV SUDA	PRISTUP ZGRADI SUDA ZA OSOBE SA POSEBNIM POTREBAMA	VRSTA POSTOJEĆEG PRISTUPA
Vrhovni sud Crne Gore	neomogućen	pristupna rampa
Upravni sud Crne Gore	omogućen	lift
Apelacioni sud Crne Gore	neomogućen	pristupna rampa
Privredni sud Crne Gore	neomogućen	-
Viši sud Podgorica	djelimično omogućen	pristupna rampa
Viši sud Bijelo Polje	neomogućen	-
Osnovni sud Podgorica	djelimično omogućen	pristupna rampa
Osnovni sud Nikšić	djelimično omogućen	pristupna rampa
Osnovni sud Bijelo Polje	neomogućen	-
Osnovni sud Bar	djelimično omogućen	pristupna rampa
Osnovni sud Kotor	djelimično omogućen	pristupna rampa
Osnovni sud Pljevlja	djelimično omogućen	pristupna rampa
Osnovni sud Danilovgrad	djelimično omogućen	pristupna rampa
Osnovni sud Herceg Novi	neomogućen/tehnički neizvodljivo	-
Osnovni sud Berane	djelimično omogućen	nesmetan ulaz u sud bez potrebne rampe
Osnovni sud Žabljak	neomogućen	- koristi se prostorija PTT
Osnovni sud Kolašin	omogućen	pristupna rampa
Osnovni sud Cetinje	neomogućen	-
Osnovni sud Ulcinj	omogućen	pristupna rampa
Osnovni sud Plav	djelimično omogućen	pristupna rampa
Osnovni sud Rožaje	djelimično omogućen	pristupna rampa

III UOČENI NEDOSTACI U PRISTUPU SUDOVIMA LICA SA POSEBNIM POTREBAMA

- Nedostatak finansijskih sredstava u budžetu potrošačke jedinice "Sudstvo" kojima bi se licima sa posebnim potrebama na trajan način omogućio pristup sudovima;
- Spratnost sudova zbog čega je licima sa posebnim potrebama u najvećem broju slučajeva fizički omogućen pristup samo u prizemlju sudova;
- Smještaj sudova u zgradama koje koriste i drugi organi (Monstat, Opština, Osnovna državna tužilaštva, Direkcija za imovinu);
- Smještaj suda u dijelu grada koji je zakonom određeno kao kulturno dobro (Osnovni sud Herceg Novi).

Osnovni sud Herceg Novi

Osnovni sud u Herceg Novom je u više navrata razmatrao mogućnost stvaranja uslova za pristup lica sa posebnim potrebama. S obzirom na lokaciju zgrade suda koja se nalazi u starom jezgru grada i do koje se sa svih strana može stići isključivo gradskim stepeništem, eventualna izgradnja pristupne rampe bi bila nemoguća bez prethodnog prilagođavanja pomenutog gradskog stepeništa.

U tom cilju je kontaktiran Zavod za zaštitu kulturnih dobara - PJ Kotor, koji je potvrdio da je Stari grad Herceg Novi kulturno dobro u smislu Zakona o zaštiti kulturnih dobara. Iz tog razloga vlasnik objekta je za potrebe bilo kakve adaptacije ili promjene vanjskog izgleda zgrade dužan pokrenuti postupak kod Zavoda za dobijanje potrebnih dozvola.

Uvidom u List nepokretnosti br.522 Uprave za nekretnine PJ Herceg Novi, utvrđeno je da je vlasnik zgrade Osnovnog suda Država Crna Gora. U vezi sa tim, kontaktiran je Zaštitnik imovinsko pravnih interesa Crne Gore sa sjedištem u Kotoru, koji je tom prilikom upoznat s obavezom da pokrene potreban postupak kod Zavoda za zaštitu kulturnih dobara PJ Kotor.

Izgradnje rampe unutar same zgrade Osnovnog suda u Herceg Novom je nemoguća, jer arhitektura unutrašnjosti ne dozvoljava proširenje postojećeg stepeništa, a ugradnja iste u dio stepeništa bi smanjila njegovu širinu.

Osnovni sud Rožaje

U prizemlju zgrade nalaze se pisarnice i sala za suđenje. Urađena je pristupna rampa za ulaz u zgradu za lica sa posebnim potrebama. Zgrada pored prizemlja ima još dvije etaže na kojima se nalaze kancelarije sudija i prostorije za Osnovno državno tužilaštvo. Tehnički je neizvodljiva izgradnja pristupa za lica sa posebnim potrebama na etažama zgrade.

Osnovni sud Žabljak

Prostorije Osnovnog suda u Žabljaku nalaze se na drugom spratu i nisu pristupačne licima sa posebnim potrebama. Međutim, u dogovoru sa PTT-om, u slučaju potrebe, može se koristiti njihova prostorija koja se nalazi u prizemlju iste zgrade u kojoj je smješten sud.

IV NAJBOLJA PRAKSA U SUDOVIMA

Osim fizičkog pristupa sudu, podjednako je važno licima sa posebnim potrebama obezbijediti nesmetano korišćenje svih sudskih usluga.

Primjer najbolje prakse je Osnovni sud Ulcinj u kojem se u prizemlju nalazi pisarnica koja ima poseban šalter za lica sa posebnim potrebama, šalter za ovjere, kancelarija za besplatnu pravnu pomoć i jedna mala sudnica koja je namjenjena za ovu ranjivu kategoriju lica. Takođe, licima sa posebnim potrebama ulaz u sudsku zgradu je obezbijeđen posebno uređenom stazom sa zaštitnom ogradom, a prilagođen im je pristup i sa parkinga suda.

Upravni sud Crne Gore ima nesmetan pristup za sva lica, a do trećeg i četvrtog sprata, na kojem se nalaze prostorije suda, lica sa posebnim potrebama mogu pristupiti korišćenjem dva lifta koja su u stalnoj funkciji.

U Osnovnom sudu Kolašinu mogućen je nesmetan pristup licima sa posebnim potrebama. U prizemlju nalaze se pisarnica, sudski izvršitelj, sudnica, kao i kancelarija za ovjere, dok stranke nemaju potrebe da borave na prvom spratu suda.

Sudovi koji po potrebi koriste prostorije u prizemlju za pružanje usluga licima sa posebnim potrebama:

U Osnovnom sudu Danilovgrad lica sa posebnim potrebama imaju pristup samo prostorijama u prizemlju. Zbog toga se suđenja u predmetima u kojima su stranke navedena lica održavaju u sudnici koja se nalazi u prizemlju zgrade.

Osnovni sud Kotor lica sa posebnim potrebama obezbjeđuje obavljanje radnji i poslova u prizemlju zgrade - u kancelariji Službe za besplatnu pravnu pomoć.

U Osnovnom sudu Berane pristup licima sa posebnim potrebama omogućen je u prizemlju u kojem se nalazi šalter sudske pisarnice i gdje se obavljaju svi pravni poslovi vezani za ova lica.

Osnovni sud Plav za lica sa posebnim potrebama ima obezbijeđen pristup u prizemlju u kojem se nalaze pisarnice i sala za suđenje.

U Osnovnom sudu Rožaje lica sa posebnim potrebama imaju pristup prizemlju u kome se nalaze pisarnice i sala za suđenje.

V TRAJNO RJEŠAVANJE PRISTUPA SUDOVIMA LICA SA POSEBNIM POTREBAMA

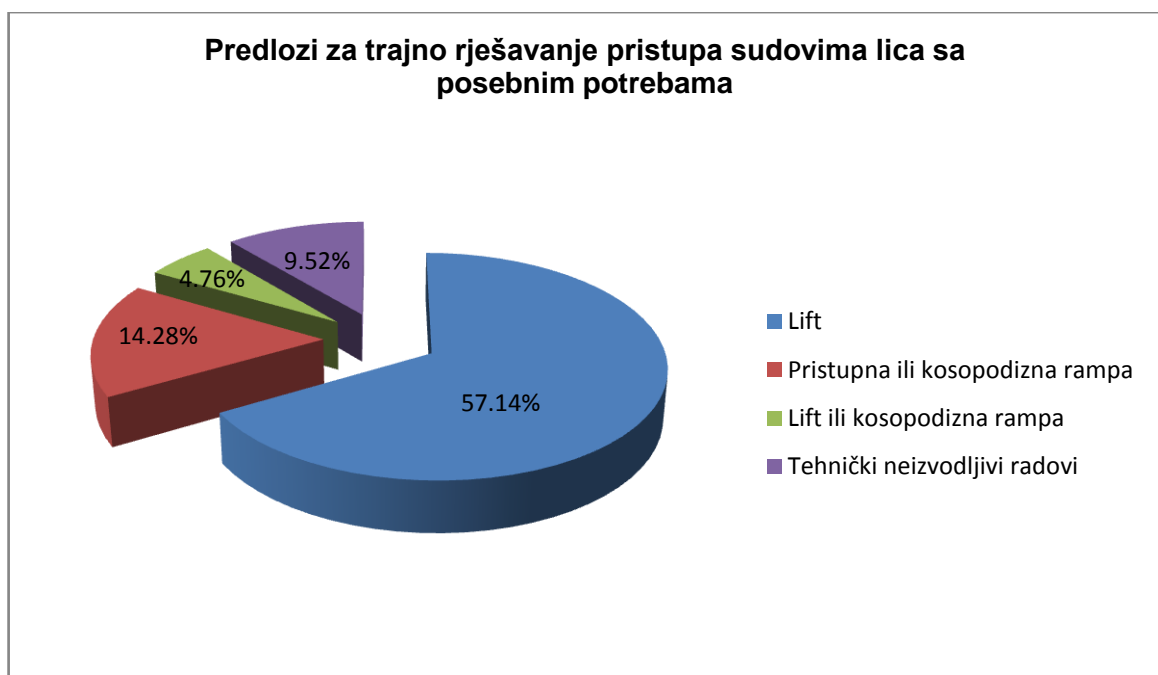
Za potrebe trajnog rješavanja problema pristupa lica sa posebnim potrebama sudovima i nesmetanog korišćenja svih sudskih usluga u najvećem broju slučajeva - kod 12 sudova ili 57,14% potrebno je obezbijediti lift.

U jednom sudu ili 4,76% alternativno treba ugraditi lift ili kosopodiznu rampu, dva sudaili 9,52% zahtijevaju izgradnju i pristupne i kosopodizne rampe, dok jedan sud ili 4,76% iskazuje potrebu za izgradnjom kosopodizne rampe.

U tri suda ili 14,28% licima sa posebnim potrebama obezbijeđen je nesmetan pristup sudu i korišćenju sudskih usluga.

Za napomenuti je da su Apelacioni sud Crne Gore i Viši sud u Podgorici smješteni u zgradi Vrhovnog suda Crne Gore, pa bi se izgradnjom jednog lifta trajno riješio problem pristupa lica sa posebnim potrebama prostorijama sva tri suda.

Na takav način trajno bi se riješio i pristup Višem i Osnovnom sudu Bijelo Polje, koji su smješteni u istoj zgradi.

Tabelarni prikaz predloga za trajno rješavanje pristupa lica sa posebnim potrebama po sudovima:

NAZIV SUDA	PREDLOG ZA TRAJNO RJEŠENJE PRISTUPA LICA SA POSEBNIM POTREBAMA
Vrhovni sud Crne Gore	lift
Upravni sud Crne Gore	omogućen nesmetan pristup
Apelacioni sud Crne Gore	lift ili kosopodizna rampa
Privredni sud Crne Gore	pristupna rampa i kosopodizna rampa
Viši sud Podgorica	lift
Viši sud Bijelo Polje	lift
Osnovni sud Podgorica	kosopodizna rampa
Osnovni sud Nikšić	lift
Osnovni sud Bijelo Polje	lift
Osnovni sud Bar	lift
Osnovni sud Kotor	lift
Osnovni sud Pljevlja	lift
Osnovni sud Danilovgrad	lift
Osnovni sud Herceg Novi	tehnički neizvodljivo
Osnovni sud Berane	lift
Osnovni sud Žabljak	lift
Osnovni sud Kolašin	omogućen nesmetan pristup
Osnovni sud Cetinje	pristupna rampa i kosopodizna rampa
Osnovni sud Ulcinj	omogućen nesmetan pristup
Osnovni sud Plav	lift
Osnovni sud Rožaje	tehnički neizvodljivo

VI ZAKLJUČAK

Analiza pristupa sudovima lica sa posebnim potrebama pokazuje da 13 sudova ili 61,9% imaju u potpunosti ili djelimično omogućen pristup, odnosno da u osam sudova ili 38,09% pristup prostorijama nije moguć.

Glavni razlozi nemogućnosti ili potpunog pristupa prostorijama sudova jesu činjenice da su sudovi smješteni u spratnim zgradama u kojima ne postoji lift. Iz tog razloga, a ukoliko je sud smješten u prizemlju zgrade, pristup ove ranjive kategorije lica moguć je samo u tom dijelu, ali ne i na višim spratovima. Takođe, brojne arhitektonske prepreke (stepeništa, visoki pločnici i sl) sprečavaju adekvatnu primjenu prava na pristup pravdi ovim licima.

Ne treba zanemariti činjenicu da su pojedini sudovi smješteni u zgradama koje dijele sa drugim državnim organima, kao što su npr. Privredni sud Crne Gore, Osnovni sudovi Podgorica i Cetinje.

Posebna poteškoća pristupa lica sa posebnim potreba evidentna je u Osnovnom sudu Herceg Novi koji se nalazi u Starom gradu koji je proglašen za kulturno dobro,

tako da radovi na rješavanju ovog pitanja nisu mogući ili zahtijevaju širu akciju drugih državnih organa nadležnih za izdavanje potrebnih dozvola za izvođenje radova. Takođe, U Osnovnom sudu Rožaje tehnički su neizvodljivi radovi na etažama zgrade, zbog čega je pristup jedino moguć u prizemlju zgrade.

Primjer najbolje prakse jeste Osnovni sud Ulcinj koji u potpunosti ima omogućen pristup licima sa posebnim potrebama jer je istima dostupna pisarnica koja ima poseban šalter za navedena lica, šalter za ovjere, kancelarija za besplatnu pravnu pomoć, a čak i mala sudnica koja je namjenjena za ovu ranjivu kategoriju lica. Takođe, ulaz u sudsku zgradu za njih je obezbijeđen i posebno uređenom stazom sa zaštitnom ogradom, a prilagođen im je pristup i sa parkinga suda. Međutim, za naglasiti je da je navedeno omogućeno Planom za unapređenje rada suda koji je finansiran od strane međunarodnih donatora - Programa efikasnog upravljanja u Crnoj Gori, Kancelarije USAID i Ambasade SAD u Crnoj Gori. Program je realizovan tokom 2013.godine kada je izvršena adaptacija sudske zgrade i promijenjen prvobitni raspored prostorija, čime su licima sa posebnim potrebama poboljšani uslovi za nesmetan pristup u zgradu suda.

Ukoliko se sagledaju strateške smjernice Strategije reforme pravosuđa za period 2014-2018 i informacije dobijene od strane sudova, za trajno rješavanje pristupa lica sa posebnim potrebama u 12 sudova ili 57,14% potrebno je obezbijediti lift. U jednom sudu alternativno treba ugraditi lift ili kosopodiznu rampu, dva suda zahtijevaju izgradnju i pristupne i kosopodizne rampe, dok jedan sud iskazuje potrebu za izgradnjom kosopodizne rampe.

Za napomenuti je da su u zgradi Vrhovnog suda smješteni i Apelacioni sud Crne Gore i Viši sud u Podgorici, pa bi se izgradnjom jednog lifta u sva tri suda trajno riješio problem pristupa lica sa posebnim potrebama. Na takav način trajno bi se riješio pristup i Višem i Osnovnom sudu Bijelo Polje koji se nalaze u istoj zgradi.

Gotove projekte izgradnje lifta imaju Viši/Osnovni sud Bijelo Polje i Osnovni sud u Nikšiću. Izgradnja lifta za lica sa posebnim potrebama u sudovima u Bijelom Polju dio je Projekta za rekonstrukciju i adaptaciju objekta Višeg i Osnovnog suda Bijelo Polje. Procijenjeni troškovi radova za izgradnju lifta za oba suda je 12.564€. Procijenjeni građevinski radovi, ugradnja opreme i instalacija lifta za lica sa posebnim potrebama za Osnovni sud u Nikšiću je 48.250,64€ bez PDV, odnosno sa PDV ukupno 57.418,26€. U proceduri je izrada projektne dokumentacije za izgradnju lifta za zgradu Vrhovnog suda.

Obnova infrastrukture sudova posebnim dodacima koji će licima sa posebnim potrebama omogućiti nesmetano kretanje i realizaciju prava na pristup pravdi zahtijeva izradu odgovarajućih projekata sa procjenom troškova, tendersku proceduru i značajna finansijska sredstva. Budući da se isto ne može obezbijediti iz budžeta potrošačke jedinice "Sudstvo" za 2015. godinu, aktivnošću Vrhovnog suda, Sudskog savjeta, uz saradnju sa Ministarstvima pravde i finansija, trebaju se iznaći modaliteti za trajno rješavanje postojećeg problema. Kao moguća rješenja namećuse saradnja

sa međunarodnim organizacijama i partnerimai privlačenje donatorskih/kreditnih sredstava. (Svjetska banka, IPA sredstva, ambasade i sl).